

Haset Etme

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

Aziz kardeşlerim,

İnsan, görebildiğimizden daha derin bir muammadır. Allah Teâlâ insanı yaratırken yeryüzünde onun halifesi olacak, her türlü iyiliğin ve kötülüğün yaparı olabilecek kapasitede yaratmıştır. Biz insanın elini, gözünü, kulağını, beynini görürüz ama içinde barındırdığı çok şeyi göremiyoruz. Bunların başında ruh gelir. İnsan ölünce bedeninden bir şey eksilmiyor ama ruhu çıkıyor. O ruhu biz göremiyoruz.

Bunun gibi göremediğimiz ama varlığını kabul ettiğimiz, insana ait pek çok başlık vardır. İnsanda var olan şeylerden biri de haset yeteneğidir. Bildiğimiz kıskanma anlamındaki haset. Allah yaratırken bünyemize haset diye bir huy koymuştur. Biz bunu virüs veya hastalık gibi görüp anlamaya çalışalım.

Küçük bir bebek, kendisinden sonra doğan kardeşini haset ediyor. Henüz kaşık tutmayı öğrenmeden annesinin ona olan sevgisini paylaşacak ikinci bir bebeğe düşmanlığı nereden öğreniyor bu çocuk? Hadi ağabeyi kardeşine alınan bisikleti haset etmişti, hasedin ne olduğunu öğrendi diyelim; iki yaşındaki bebek yeni doğan kardeşini niye haset ediyor öyleyse? İkiz doğmuş birkaç aylık bebek birbirini nasıl haset ediyor?

Bilim, haset ve diğer duyguların beynin bir köşesinde barındırıldığını söylese de bu görebildiğimiz bir şey değildir.

Allah Teâlâ'nın, Kur'an'ında ona sığınmamızı ve başka türlü kurtulamayacağımızı haber verdiği şeylere bakıyoruz. Şeytan, cinler, kötü düşmanlar sayılıyor ve bir de haset deniyor. "Hasetçinin hasedinden Allah'a sığın" (Felak suresi) buyruluyor.

İnsan yaratılırken, haset adlı bir virüsle yaratılmıştır ve bu hastalık, değil insan mahvedecek, ülke batırıp medeniyet çökertecek güçtedir. Çünkü ülke de ülkeyi haset edebilir, şirketin şirketi kıskandığı olabilir, sülaleler arasında bu hastalık görülebilir. Allah Teâlâ, İblis'e melekler arasında kim bilir binlerce sene süren bir ibadet etme hakkı vermiş, onu ulaşılamayacak bir makama getirmişti. Ateşten yaratılmış olduğu hâlde nurdan yaratılmış melekler arasında uzun zaman durdu. Niçin şimdi kötülüğün başı oldu? Hasetten. Âdem'i haset etti. Cennette meleklerle birlikte Allah'a secde eden mahlûk şimdi secdesizliğin, isyanın ve ebedî hüsrânın sembolü.

Bu hastalık Allah'ın kaderine razı olmamaktan kaynaklanır. Kişi aynaya bakar, esmer bir ten ve burnunu hafif kalkık görür. Hâlbuki kardeşinin teni ve burnu öyle değildir. Onun burnu niye öyledir diye düşünür. Onu yaratanın öyle yarattığını, buradakinin kendini çirkin bulma sebebinin sadece ona bakmaktan ileri geldiğini düşünmez. Allah'a ve kaderine baksın, onu yaratan Rabbinin sadece yaratmış olmakla verdiği nimetleri aklına getirirse böyle düşünemezdi. Kaderi bilse ve Allah'a tevekkülü öğrense insan, başkasının konumu-kazancı ile kendi durumunu kıyaslayıp intihara teşebbüs etmezdi.

Kişi, onu Allah'ın yarattığı gerçeğine teslimiyetle Müslüman olsaydı diğerinin burnu dikkatini çekmeyecekti. Öbürünün güzelliğine ölçmeyecekti kendini, cennet günlerine ölçecek ve ırmaklar kenarında süreceği keyfi hatırlayacaktı. Bu, tıpkı cenaze evinde kahkahayla gülmeyen yani gülme duygusunu orada kullanmayarak bu hissini kontrol eden birinin tavrında olduğu gibi kontrol edilebilen bir şeydir. Neye imreneceği ve imrenemeyeceğini insan bilir, haset kontrol edilebilir bir hastalıktır.

İnsanlar ev yapar, yaptıkları evde otururlar ve oraya sıcak-soğuk koruması için otuz lira harcar da dışarıdan nasıl görüneceğine yüz lira harcarsa hasetçiyi davet etmektir bu. Çocuğun giydiği, abdestini bozacağı bir kıyafettir altı üstü ama adeta bir şov malzemesi gibi kıyafetine özenilirse o

zaman mıknaş gibi haset çekilir üzerine. Ardından da nazar denen illet geleceğinden çocuğu diri diri gömmektir bu.

*

Haset toplumsal ve bireysel bir hastalıktır, korunması da salınması da mümkündür. Allah'a tevekkül etmek ve bundan böyle sakınmak lazımdır. Rabbimizin kaderine razı olmak, beni siyah yaratmışsa en güzelini yaptığını bilmektir. Beyaz yaratmışsa daha güzeli zaten olmazdı. Bodur yaratılmışsam bodurluk, uzunsam en iyisi uzunluktur. Yaratan o olduktan sonra nasıl yaratacağını bize mi soracaktı? Köyde yarattıysa temiz havada, şehirde yarattıysa her imkânın olduğu yerde buldurmuştur. Ne verdiyse ona razı olmaktır esas olan. Cennet dururken, bir dünyalının villasını kıskanmamalıdır.

Mesele bakış, beklenti ve imandan kaynaklanmaktadır. Cennetini dünyaya taşımış insan elbette haset eder. Allah'ın cemaline bakmadıkça gözlerinin o kadar da lazım olmadığını bilen biri, sürekli başkalarının güzelliklerine takılır kalır. Ona yol kenarındaki barakalar bile lüks villa gibi görünür. Peygamberini cennette görmedikçe göreceklarının hep eksik ve kusurlu olduğunu bilerek yaşayanın haricinde insan daima başkalarının saçına, kuaförüne, ütüsüne takılır.

Toplumları çökertebilecek, fertleri mezara sokabilecek büyük bir sıkıntıdır haset. Müslüman haset etmez, haset edilen olmamaya da özenir. Çünkü haset edildiği zaman düşmanın var demektir. Güzelliğine haset ediliyorsa o güzelliğin gitmeden hasetçi de uyumayacaktır. Evine haset ediliyorsa evin depremde yıkılmadan o gözler de rahat edemez. Eşinle muhabbetin ve güzel ilişkin dikkati çekiyorsa siz boşanmadan hasetçinin de iki lokmayı rahat yemesi mümkün olmaz. Hasetçi, kendine de zulmeden bir zalimdir ve hiç de kolay bir hastalık değildir.

Edilen kadar edene de zararı dokunan haset türlerinin hepsinin aslında Allah'ın tasarımını beğenmemek ve taksimine razı olmamak rahatsızlığı vardır. Tabii ki bunları söylemenin Müslüman toplumda yerinin olamayacağı ilk etapta düşünülüyor ama haset denen duygunun temelinde başka şey yatıyor değildir. Değindiğimiz gibi bu, insanlar özelinde olabildiği gibi farklı mecralar ve özneler tarafından da ortaya konan bir şeydir. Bütün bir Batı dünyası, Ortadoğu'nun ve Afrika'nın petrolüne ve madenlerine haset eder. İki yüz seneden beri coğrafyada hesaba gelmez kan akıtmasının sebebi budur. Madem medeniyetin beşiğisiniz, yaşayın ülkelerinizde, ne işiniz var Ortadoğu'da? Haset...

İnsana yaptırabileceklerinin ucu bucağı görülmeyen haset hastalığının uyku kaçırarak rahatsız ediciliği zihni biraz bile olsun kendi hâline bırakmaz. Huysuzluklar, diken üstünde durmalar ve huzursuz huy edinmeler hasedin insan içinde meydana çıkardığı akreplikler üretir.

Fakat kontrol edilebilir, terbiye edilmesi mümkün bir duygudan bahsettiğimizi tekrar vurgulamalıyız. Anne-baba, çocuğu yetiştirirken ona Allah'ın cemalini ve cennet ırmaklarının sonsuzluğunu hedef olarak öğretmedikleri sürece onun dünyadaki komşu tavuklarını kaz görmesi iç bitmez. Çocuğun zaten bünyesinde var olan haset huyu, yanlış eğitimle büyütülmüş olur. Hedefsizlik, küçük hedeflere takılmak ve dünyayı cennet konumuna getirmek hasedin baş mikroplarıdır. Çocuğun yanında "filancalar araba almış" denince "vay be... ne araba çekti altına... daha düğüne para yetmiyordu kaç sene önce, şimdi araba almışlar" türünden sözler edilince çocuk da cenneti konuşur gibi sürekli sözü dönen bu tür konuları duyarak zihnini şekillendirmiş olur ve haset ruhu elbette gelişir. Yanında "şunun bebeği ne güzel yahu, ay parçası gibi" diye konuşulunca bundan onun anladığı, kendisinin kömür parçası olduğudur.

'Çocuğun bu laflardan ne anlayacağı' zannı ise sadece komiktir. Çocuk anlamaz zannedendir esas bir şey anlamayan.

Zenginın fakiri, güzel olmayanın güzeli, vatandaşın koltuktakini görüş tarzında şayet ana ekseni ahiret olan bir yörünge yoksa orada daima birbirini düşman görmek vardır. Mümin, haset etmeyeceği gibi haset edilen konumda olmayı da istemez. Bunun için insan önüne gelen fırsatları, insanların onu imrenmelerini teşvik etmek maksadıyla kullanmaz, bu manaya yorulacak sözler sarf etmez. Allah'ın lütfettiğini, helal kazanmanın nasip olmasını söyler ve mütevazı olur. Herkes becerebildiği kadar kibir sergiler de kibri adeta sanat hâline getirirsek dövüşmekten başka çare de yol da kalmaz.

Ahlaksızlık denince bundan anlaşılana sadece uluorta burun karıştırmak olmamalı, Allah'ın ancak ona sığınmak suretiyle kurtulabileceğimizi haber verdiği haset illetini de gayet ahlaksız bir hareket düzeyinde görmeliyiz. Bu minvalde çocuğumuza tek rakibinin olduğu, onların da cennette bulunduğu hissiyatı aşılana zararlı türden müsabakalara girişmesi engellenmelidir.

Hacı efendinin Mekke'ye gidip Medine-i Münevver'e'yi de ziyaret ederek evine dönmesi, anasından doğmuş gibi tertemiz ve günahsız olması anlamına gelir. İnsan anasından doğduğu zamanki günah seviyesine (günahsızlık) erişir de gelir gelmez "Mısırlı hacılar boğa gibi be, eziyorlardı bizi tavaftayken" diye anlatır mı? Bu kadar büyük nasip yakalamış biri, yakaladığı nasibi bırakmış ve kafası öbür hacılara takılıp geri gelmiş. Çünkü burada ticaret yapıyorken kafası hep öbür marketin gelir-gider durumuna takılıydı hasetten, haccı da aynı kafayla değerlendirdiği için başkalarının durumuyla çok ilgilenmek zorunda hissediyor. Başkasının kazancıyla sadece kazanma sorunu olanlar uğraşır. Ticareti iyi gidense onun bunun vaziyetine bakmaz hatta belki borsaya bile bakmaz, kendisi belirliyor zaten borsayı, niye baksın. Aynı kıstas ibadette de bir bakıma geçerlidir.

Madem bu haset böyle tehlikeli şeydir, şu saatten itibaren haset avına çıkalım desek sonuç elde edemeyiz. Haset biziz. Hepimizde var bu. "Niye onda var da bende yok?" duygusunu dizginlemenin yolu, kullara her özelliği bölüştürenin Allah olduğu ve ona verdiği bana, bana verdiği ona vermeyerek bazı özellikleri bana, başka bazılarını ona uygun gördüğü bilincinin farkında olmaktır. Bu şuur hazmedildikten sonra insan kendi dışındakilerde hangi özelliklerin olup olmadığı şöyle dursun, kendindekiyle de ilgilenmez; çünkü belirleyen o değildir.

Talebe talebeyi imrenmeli ama kıskanmamalıdır. O matematikte iyidir ama ben de tarihi anlıyorum, demeyi bilmeli ve hangi şekilde gelmişse orada ilerlemeye razı olmalıdır. Kabiliyetlerimiz, güzelliklerimiz, fırsatlarımız hep buna dâhildir.

Haset oranının düşüklüğü kadar toplumda faziletten bahsedilebilir. Aksi takdirde hayır kurumları bile birbirinin kuyusunu kazmaya uğraşır, vakıf vakfın hasedini yapar, icraatlarını kötüler.

*

Nesillerimizi mini hedeflerle çürütmekteyiz. Dünyanın tatil yerlerinde eğlenmenin nihaî hedefi olduğuna ikna edilmiş, ashab-ı kiramdan başkasını kendine en büyük rol model bellemiş, Adn cennetlerinden başka yerde tam dinlenebileceğini sanmış çocuğun akli çürütülmüştür. Hele ashab-ı kiramdan başkasını örnek olarak öğretmek kadar yanlış iş olmaz. Allah'ın garantili kulları dururken filan köydeki hoca örnek diye niçin gösterilsin.

Bizim bir kabımız var, bu kabı haset doldurduğu zaman oraya başka hiçbir şey doldurabilmemiz mümkün olmaz. Direkt veya dolaylı haset bünyemizde bulunduğu sürece Allah ile rububiyet ve kulluk bağımızın da ne durumda olduğu bellidir. El açıp gözyaşlarıyla ona dua etmemizin ne faydası olabilir, kökten bir itirazla bizi yaratışına itirazımız oldukça? Yaratmasını beğenmeyip bir sebeple karşı gelinen Allah'a hangi yüzle dua edip yalvarabileceğiz?

Bütün bu sapkın zihniyetin temelinde dünyayı cennet zannetmek yanlışlığı durur. Komşunun lüks villasını cennet sandığı zaman insan dünyaya ve dünya yaşantısına dair eleştirecek çok fazla şey bulabilir. Bu tümsek aşılabilsede hasede takılmamak da kolaylaşır. Kendinden başka birçok belalı huyun

da sebebi olan haset, gıybet ve dedikoduyu tetikler. Kiskanma bulunduğu sürece devamlı aleyhinde konuşulacak, iftira edilecek birileri de var olacaktır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem ise *“Dedikodu yapan, cennete giremeyecektir”* buyuruyor.

Dinin bile hasedi vardır. Allah Teâlâ, Yahudiler’i tarif ederken bütün o peygambere düşmanlıkları ve Medine’yi kana bulamak istemelerini anlattığı sırada *“Cebrail’in size gelmesini haset ediyorlar”* buyurmaktadır. Hainlerin Kudüs düşkünlüğü de Resûlullah aleyhisselamın miraca oradan çıkıp onların peygamberine orada iki rekât namaz kıldırmasını haset etmelerinden ileri gelir. Musa aleyhisselamdan başka bir peygambere nasıl olur da geldiğinden ötürü Cebrail’e düşmandırlar. İnsan hiç Cebrail aleyhisselamı haset eder mi; kontrol edilmediğinde bu kadar tuhaf noktaya bile varabilir haset.

İnsanın ırkını abartması da bu hastalığın bir çeşididir. Âdem aleyhisselamın çocukları arasında özel yaratılmış bir kul olabileceğini düşünmek ve kendi ırk mensubiyetini özel sanmak, diğer ırkları haset etmekten doğar ve bunun da çaresi kendi ırkını kutsallaştırmaktır; çünkü Âdem’in evladı olmak gibi büyük bir farklılıktan düşülmüş, düşülen yer daha alt düzey olduğundan bocalanmış ve sadece kendi kendini şişirmenin çıkış yolu olduğu düşünülmüştür. Bu düşünce bir kanserdir ve şimdi değilse de yarın öldürecek, hiç değilse sakat bırakacaktır.

Dünya nimetlerine son hedef olarak baktığımızda fark etmeksizin elimizi şeytana teslim etmişiz demektir. Şeytan da insandaki “diğerinin bir hafta önce emekli olmasını kışkırdığı” duygusunu anladığında o zihni bırakmaz, iki sene sonra bile olsa onlar dövülecektir. Ortada sebep olmasa bile sebebi üretecek mekanizma olarak bu yeterlidir, sırası gelince sebep çıkacaktır. Kavgaların hepsinin mantıklı sebebi mi var ki?

Çürüyüp yok olacak nimetler insana ana varlık gayeleri gibi görüldüğü, cennetten önce konaklayabileceği bir yer varmış sandığı sürece hasedi içimizde devamlı pompalarız. Çocuklarımıza ashab-ı kiramin çocuklarını örnek göstermek yerine komşunun çocuğunu gösterdiğimizde onların birbiriyle dövüşmeleri mukadderdir. Zira çok kısa parkurda koşturulmaktadırlar, muhakkak kafa kafaya geleceklerdir. Hâlbuki cennet vadilerini gözünün önüne getirseydi hedefe ulaşmaya ömrü yetmeyecekti. Ve o çocuktan şer de çıkmayacaktı bu bakımdan. Dünyadaki pozisyona kilitlenmek, bir kediye bile yetmeyecek ciğer parçası için kırk kediyi dövüştürmekten başka şeye benzemez.

*

Vurguladığımız gibi bütün bu yanlış ilerleyişin kökünde Allah’a bakışın yanlışlığı yatmaktadır. Rabbimizin esmaü’l-hüsnasından el-Musavvir (en güzel şekli veren), el-Bâri’ (yoktan yaratan) isimlerine imanın tam ve sarsılmaz oluşu bilindiğinde insan kimsenin güzelliğine takılıp kalmaz, onun hedefi kimsenin ne kadar güzel olduğu olmaz. Seyretmekle gerçekten zevk alacağı tek şey cennette, Allah’ın cemalidir. O bununla teselli bulur.

Allah’ın taksimatında, planlamasında ve yaratış tarzında hata görüyor olduktan -hiç kimse söze gelince böyle bir şeyi dillendirmez ama pratikte ne görüldüğünün çarpıklığından yukarıda bahsetmiştik- sonraysa kovanın dibi delik, tedbirler anlamsız demektir. İki çocuğu arasında herhangi bir -makul görünen- bahaneyle bile kıyas edip karakter yarıştıran da Allah’ın o iki çocukla ilgili muradı hakkında hoşnutsuzluk belirtiyordur.

Her şey kime iman ettiğimiz noktasında düğümlenir.

Bir önemli hususun daha altını çizmeliyiz: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, başarıyı gizlilikte aramayı tavsiye sadedinde uyarısı vardır. *“İşinizi görmek için gizlemeyi becerin, her nimet sahibi haset edilir, dikkat edin.”*

Öyleyse yaşadığımız dünya, her şeyi teşhir etmenin uygun olmadığı bir yerdir. Ev yapanlar, evi kendisinin göreceği kısımlara yaptığı kadar harcamayı dışarıdan nasıl görüneceğine de yapıp illa güzel görünmesini sağlarlar ama yalıtımı sağlandıktan, kanunen gerekli dekor yapıldıktan sonra gerisine ne lüzum olduğu düşünülmez. Arabanın içi ne kadar sağlam ve güzelse o kadar iyi ama jantlarına ilave dekor yapılır mı, niçin yapılsın. Buradaki mantık önemlidir; “bak bu arabaya ve bana haset et” demek anlamına gelen işlerden uzak durmalıdır.

Müminler olarak kardeşlerimizde gördüğümüz nimetleri tebrik etmektir prensibimiz. Allah mübarek etsin, demek karşımızdaki kişiye o nimeti verenin Allah olduğu ve uzun süre kullanmayı da nasip etmesini dilemektir. Hayırlı olsun da denebilirse de ilki kadar faziletli bir cümle sayılmaz.

Son olarak da bilinmesi gereken; çocuklarımızı ve kendimizi Fatiha suresi, Ayetü'l-kürsi, İhlas suresi, Felak-Nas surelerini her sabah kalktığımızda ve akşam yatarken okuyup üzerimize üfleme suretiyle korumaya alıştırmalıyız. Çocuklarımız da altı-yedi yaşından itibaren kendileri ezberlemiş ve okumaya alışmış olmalıdırlar.

Rabbimiz ona sığınmamızı buyuruyor, ona da böyle sığınılır.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.